

To spor i den biografiske metode

Det ligger lige for at sammenligne en forfatters værker med hans liv for at finde sammenhænge og nøgler til at åbne bøgerne med, og i H.C. Andersens tilfælde er dette blevet gjort igen og igen. Hvis man anvender den biografiske metode, kan man følge to spor. Det portrætterende spor, som forklarer sammenhængen i forfatterskabet under henvisning til forfatterens biografi, eller det genetiske spor, hvor man kaster lys over værkernes tilblivelse.

Det genetiske spor

Hvis vi følger det genetiske spor først, ved vi, at 'Tepotten' er skrevet på en Spaniensrejse, som H.C. Andersen foretog i 1862 sammen med Jonas Collin. Oprindeligt skulle 'Tepotten' indgå i rejsebogen I Spanien (1863), men i stedet blev det en selvstændig tekst. I udkastet til rejsebogen fortæller Andersen om eventyrets tilblivelse:

I vor fonda var der også spor af gammel herlighed, våben over porten, stensokler i den engang med et mægtigt springvand pyntede gård, nu sprang her ikke en dråbe, marmorkummen var fyldt med jord og forvandlet til et blomsterbed. Underlige frugtliggende ildrøde blomster groede her, de så ud som spansk peber, men var endnu mere glødende. (...)

Her i Toledo i fondaens lille gård, hvor det gamle springvand var blevet urtepotte, lå skrimmel og skrammel, stumper og skår, der lå skåret af en gammel tepotte med indskrift, kinesisk var det ikke, men heller ikke maurisk! Så havde det været en bid for museet, nu gav den ideen til et eventyr.

Et tingseventyr

Med potteskåret i hånden får Andersen inspirationen til eventyret, som er en ny variant af en dannelsesfortælling, han ofte har skrevet før, og som han skriver over i sine tre selvbiografier.

'Tepotten' er et tingseventyr, hvor potten har menneskelige træk, og eventyret skildrer tre faser i et menneskes liv. Nøgleformuleringen er »man er et og bliver et ganske andet«, der viser hen til romantikkens dannelsesforestilling: at det gælder om at blive sig selv, at finde sin plads i verden og udfylde den.

Under denne forestilling ligger en endnu dybere, nemlig forestillingen om et guddommeligt forsyn: at der er en plan for og mening med alting, at det er Gud, der skriver et menneskes livshistorie, sådan som H.C. Andersen flere gange skriver det i sine biografier.

Det portrætterende spor

Følger vi det portrætterende spor, kan det forløb, 'Tepotten' gennemløber, ses som faser i digterens liv. Første afsnit skildrer den unge Andersen, der er bevidst om sit talent, der åndeligt hæver ham over det borgerskab, han så gerne vil omgås. Men samtidig er han smertelig bevidst om sine dannelsesmæssige og materielle mangler (symbolsk: det knækkede låg).

Læser man H.C. Andersens selvbiografier, får man indblik i, hvad hans dannelsesmæssige opstigning kostede. Han fik sit sprog »slået i stykker« af latinskolen, og han blev mærket for livet med en neurotisk nervøsitet og angst for falde igennem. Denne angst ytrede sig imidlertid som det, Freud ville kalde en omvendning: et ubændigt behov for at udmærke sig.

Søgen efter fællesskab

At tepotten ser sig selv som den fornemste ting på bordet, skyldes, at han kan omskabe det smagløse vand til en kunstgenstand. Digteren kan med andre ord skabe noget, som de andre higer efter og ikke kan gøre ham efter. Af samme grund rammes han af janteloven: de andre på bordet gennemskuer ham, ser hans mangler og ler tilmed, da han slås i stykker.

Det sker i tekstens anden fase, hvor den fineste, men kejtede hånd, taber tepotten. Læst biografisk lykkes det ikke Andersen at blive en del af det fællesskab, han søger. Han kan ikke vinde den fine hånd, dvs. en af de mange kvinder han forelskede sig ugengældt i, og han bliver udstødt af det fine selskab.

Universel næstekærlighed

Til gengæld lykkes det den forstødte at overskride sig selv og skabe en kunst, der er større end ham selv, og som tilbedes uafhængigt af ham. At kunstneren betaler en høj pris for at skabe sin kunst, fortæller eventyret tydeligt – i skildringen af de smerter, tepotten må udstå: en følelse af »mangel«, efter faldet af »invaliditet«, senere »fødselsmerter« og sluttelig en voldsom smerte, da den går fra hinanden: »Man slog mig midt over; det gjorde voldsomt ondt; men blomsten kom i en bedre potte.«

Eventyrets sidste fase viser den erindrende digter, der har erkendt sin egen endelighed, men som lever et rigt indre liv i sine erindringer. Tepottens higen efter bekræftelse forvandles her til en universel næstekærlighed.

En reduktion af teksten

'Tepotten' handler måske især om kunstens tilblivelse. Stor kunst opstår gennem sublimering, dvs. ved at give afkald på realisering af drifter og i en stræben efter anerkendelse. I afkaldet vindes en storhed, der ikke lader sig reducere til berømmelse, nemlig udødeligheden. Prisen, en kunstner betaler for at skabe det originale kunstværk, er det at stå uden for livet og længselsfuldt betragte det.

Den biografiske læsning tilfredsstiller vores behov for at finde sammenhænge mellem liv og værk – men den inviterer også til hurtige slutninger, som der ikke er dækning for i selve teksten. Hvad Andersen selv har ment, ved vi ikke. Vi konstruerer en sammenhæng, som er påvirket af eftertidens bedreviden.

Derved sker en reduktion af teksten, som blot bliver anledning til at beskæftige sig med det biografiske stof. Da Andersen ikke lever længere, er hans biografi kun tilgængelig som tekst, og som sådan består den biografiske metode i virkeligheden i at sammenligne fiktions- og faktatekster.